Број 280. У Новом Саду у среду 18. децембра 1902 Година XXXVII.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељака и дана за овима.

Цена јој је за Аустро-Угарску: за један месец 3 кр. 40 пот. за четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију, Немачку, Румунију, и за све остале стране земље за четврт године 10 круна.

Појединих бројева од петка цена је: за пола године 2 круне, за целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање: „Рада“ деоничарског друштва за издавање српских књига и новина у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Појединих бројева стају 10 потура.

Накнадни избори у Шајкашкој.

Јуче, у понедељак, били су накнадни избори у Шајкашкој. Била су два кандидата, оба Србина и оба владине странке: Др. Стева Јовановић и др. Мила Милосављевић.

Др. Стева Јовановић био је званични кандидат владине странке. Он је и победио. Све што се зове бележник, подсолгабиров, солгабиров, радило је за дра Јовановића исто онако, као у добу Банфијевом. Бирачи су довлачени на три засебна железничка воза, која је платио кандидат. Ко је дошао на своји коли, томе су плаћена та кола. Било је пива, ракије, вина, паприкаша и по главним кортешким крчмама — „кости до колена“.

Тако не изгледају, тако не могу и не смеју изгледати избори у уставној држави.

Други кандидат, др. Мила Милосављевић, радио је — с ритом. У своме кортешком говору нагласио је, да ће он израдити Шајкашима, да се подели рит, на основу пописа од 1867. год. Па тек његови кортеши! Читаве десетине година обмањују Шајкаше с ритом, као оно децу са шареним јајетом. И да их питате: какве има то везе са политичким изборима, не би умели рећи. Ритско питање је ствар парнице и суда, избори су ствар чисто политичка. Но све бадава. Кад кажете у Шајкашкој рит, онда врло многи заслепе, об невиде...

На жалост, мора се рећи, да је борба била доста жестока. Борба између дра Стеве Јовановића и дра Миле Милосављевића! Доиста, да није истина, било би невероватно.

Питање је: Кад ће већ једном да се наш свет истрезни у овом погледу?! — Кад ћемо почети на ове изборе да гледамо свесно и испитујемо народну корист.

Та народна корист захтева од нас, да не учествујемо у изборима, под овим приликама. Те су прилике грозне. Наш изборни закон не познаје равноправност. У неким местима је бирач, који плаћа 2 и 3 круне непосредне порезе, и у неким местима плаћа многи по 20, 30 и 40 круна а није бирач. Имамо места у којима има до 10 хиљада становника, а има свега 9 бирача. Имамо бирачких срезова у којима има 150—180 бирача, а има изборних срезова, где 5 па и 7.000 бирача бирају једног посланика.

„Бирачки трошкови“ које дозвољава закон износе у појединим срезовима по 20.000 круна. А кад је већ слободно возити и појити бираче, где је ту граница? Уз то узмимо власти, које још увек помажу званичне кандидате владине странке Др Мила Милосављевић баш је један од најпитомијих владиних људи. Он је то био од колевке и остаће до гроба. Он је увек држао са сваком владом и држаће док га траје са сваком владом. Па опет видимо где је званични апарат чинио и против њега чуда

Почетком овог месеца било је у угарском сабору речи о уважању општег, тајног гласања. Пожунска варошка скупштина поднела је такву молбу сабору.

И шта је рекао министар председник Сел. Казао је чисто јасно, отворено, од речи до речи и ово: Код нас (у Угарској) је проширење изборног права тешко питање, јер Угарска није у народносном погледу јединствена држава. Он је предосторожан и хоће да држи меру у свему.

Ово није ни нова реч. И пре тога су угарски министри изјављивали, да се због народности не може код нас донети праведан, слободоуман, напредан изборни закон. Чак је и саборска опозиција признавала то.

Из свега се види, да нам се не дозвољава, да бирамо слободно, а што је још горе: — цео изборни закон и сви срезови и све друго удешено је тако, да ми на угарском сабору данас не можемо да играмо ону улогу, која нам припада. Узмимо само: шта је било са оно неколико народносних посланика на угарском сабору?!

Према свему томе нема друге паметне политике, него неучествовање у изборима и тиме протестовати против оваког стања, а уложити снагу у други рад, који ће више користи донети народу. Ово стање не може дуго трајати, јер оно не шкоди само нами лично, него и држави.

Нови Сад 17. децембра.

Калуђери и „мајски“ сабор. Под овим насловом донео је „Браник“ уводни чланак. У том чланку стао је на страну познате „калуђерске изјаве“, против мајског сабора.

„Браник“ износи, да су „данашњи калуђери питом свет“. Па какви су били пре 30 година? И дабогме мајски сабор није умео овај „питом свет“ да поштује.

Већма него „Браник“ није још нико бранио развлачење по нашим манастирима. Он доказује, како ни епископ Гаврило није умео да повиси рентибилитет Крушедола, па вели од речи до речи ово:

»Али »мајски« сабор преко тога прелази. Он у својој мудрости само толико зна да много хиљада јутара манастирске земље не носи никакав приход, јер по тој мудрости сваки велики посед треба да има великога прихода — било великога пореза или било дугова, или не било, било велике режије или не било. Е, па зашто држава продаје своја велика добра, кад би та добра требала да носе велике приходе? Зашто велики поседи мађарских спахија пропадају? Да ли се могу ексеквирати пок. архимандрити и други настојатељи, који су манастире у своје доба задужили, а дугови се морају платити?

Али за то не пита »мајски« сабор у својој мудрости. Њему је главна ствар да се радикали дочепају манастирских добара, да манастирска добра они дају под аренду, да »жедне напоје, а гладне нахране«. Па да би свој поступак оправдали, они удри у грдње против калуђера.

Је ли чудо онда да се и данашњи питоми калуђери подижу, па да питају: а чија су та манастирска добра?«

За данас смо хтели ово само забележити. Нека се види куд је пошао „Браник“ и ко је он сад. Све што је некад Јотин „Српски Народ“ пребацивао Милетићу и друговима, то данас преписује из њега др. Полит у „Бранику“ и пребацује радикалима. — Тако се мењају времена!

Нови Сад 17. децембра.

Заоштрена криза између Аустрије и Угарске. Из Беча и Будимпеште стижу вести да и при јучерашњем саветовању министара Угарске и Аустрије, није могло доћи до споразума у питању поравнања. Полузванична бечка штампа доноси, како је ово било последње саветовање и како је наступила криза у том питању. До споразума дакле више неће ни доћи. Бар док су ове владе, тешко ће бити и преговора. А кад наступи промена, онда ће свакој новој влади бити неизмерно тешко, управо немогуће, да попусти већма, но њена предходница, јер ће онда имати посла са сабором и јавним мнењем.

ПОДЛИСТАК.

БРАТУ БРАТ.

После педесет година.

— Наше ђаче...

— Да, наше ђаче!

Тако су често говорили добровољци у Србији у очи српско-турскога рата и за време тога рата. Била је то шарена војска, па су их тако и називали, а тако су се називали и они сами. Било је ту Срба из Србије и из свију других српских крајева, па онда: Руса, Чеха, Бугара, Француза, Немаца и т. д. Сваки тај је дошао у своме оделу, носио се са својим навикама, говорио својим језиком, па је онда у истину то било шарено друштво, или шарена војска.

Добро једном рече један стари каплар: боже, боже, коли ће ово сложити? Али вели се, да се на невољи огледа пријатељство, па та невоља је и ово шаренило изједначила. А невоља, свакако, закуца тамо где смрти треба погледати у очи...

Међу овом шареном војском био је и један деран, који је напустио школу и дошао браћи у помоћ, те је ступио у добровољачке редове. С тога су га остали добровољци називали ђачетом, па је у истини то и био. Био је у добу ране младости, тек ако је био прекорачио поруб између детинства и момачког доба.

Па и иначе је његов изглед показивао млађан живот као оно кап росе... Ово ђаче је било доста повисоко и прилично развијено, на глави је имало црногорску капицу испод које су извиривали праменови црне и коврдаве косе. Имало је црне велике очи и красно извијене пуне обрве, па онда дуге и коврдаве трепавице. Имало је бело лице као да је млеком наливено, мали и прозрачан нос, румене усне и беле зубе. На бради и образима су се указивале рупице, које су необично изгледале.

За овог млађаног јунака знало се само толико, да је ђак из Баната и ништа више... Име му је било Милош а од Милоша су га прозвали Миле, но у говору се чуло само: «наше ђаче». Па и ако је ово ђаче изгледало нежно и слабо, то је ипак управо јуначки и снажно издржавало све терете и овакога рата. Свуда је овај млађани јунак био међу првима и изазивао је дивљење међу друговима.

Ови добровољци су се борили на источноме бојишту, према бугарској граници и многи је тамо оставио своје кости, те је тим најбоље доказао шта значи: брату брат... Ратна срећа се окретала час на једну час на другу страну, па је дошло и до окршаја и на Ђунису. За овај окршај се спремало са обадве стране. Чете и војничка оделења су се прикупљала и заузимала положај, па су се и једни и други приближавали. Непријатељски ланац се протезао источно, и видело се како се све то већма стеже. Што се већма стезао, то је бивао све гушћи, па је бивала и опасност већа. Војници су се као оно мачке пењали уз брег и скакутали од камена до камена, па онда за то камење заседали и палили. Очевидно су ишли за тим, да пробију српске редове, па да их тако помрсе. Но сви ти смерови и све тактике су већ изнашане и оцењиване са других страна, па нека на томе и остане...

Једно српско оделење је било заузело неку главицу, која се делила на двоје, и тако је направљен један пролаз. Тај пролаз је важио као озбиљна тачка, па је чуван и нападан, као што то у рату обично иде. Срби су га чували и бранили, а Турци су очевидно то место хтели да заузму и да се њиме користе. Пузећки су се верали и пењали, па су се у скоковима приближивали, но поред тога су непрестано

У том лежи тежина питања и зато је и чињено све могуће, да се ове владе спо разуму.

Угарски министар-председник Сел одмах је после разлаза у саветовању, отишао владару и поднео му опширан извештај. *Угарско је министарство изјавило да је у свему солидарно са својим председником и опуномоћило га је, да у случају потребе поднесе краљу оставку чи авог кабинета угарског.* То је без сумње био разлог, што се јуче после подне и код нас у Новом Саду била пронела вест, да је Селово министарство поднело оставку.

Из Беча не јављају ништа о томе, шта је било на самој аудијенцији, да ли је Сел поднео оставку као и то, да ли је та оставка уважена. Ствар је свакако на прелому. То сведочи и писање једне и друге полузваничне штампе, јер аустријска напада угарску, а угарска аустријску У политичким круговима са великом запетошћу исчекују, како ће се ова криза решити. Уједно се исчекује да ће једна влада пасти, но која? И шта ће онда бити? Данас а сутра биће јасно бар то питање: која ће влада пасти. Или може бити и обадве?

Сад ћемо у најкраћем да изнесемо, како су текли преговори у недељу и понедељак у Бечу између обе владе. У недељу цело после подне водили су се преговори у гостиони код „Сахера“, где су угарски министри били одсели. У понедељак пре подне текли су преговори у аустријском министарству финансија, а после подне опет у гостиони „Сахеровој“. На тој конференцији не само да није могло доћи до споразума, већ као да је дошло до потпуног разлаза. „Нова Слободна Преса“ доноси, да је угарска влада на том саветовању поднела један посредујући предлог, који је од врло великог утицаја по судбину поравнања, и зависило је све од тога хоће ли тај предлог аустријска влада примити или одбацити. Једном речи: одбаци ли аустријска влада тај предлог, о поравнању онда не може више бити речи. — Не каже се ни једном речи, у чему се састојао тај посредујући предлог, као што се не каже ни то, да ли га је аустријска влада примила ил одбила. Но по свему судећи изгледа да га је одбила.

Саборски одбор.

Саборски одбор је у својим седницама претресао прорачун за 1903. годину. Па разуме се и манастирске прорачуне. Манастири су друкчије предвидели своје приходе и расходе, друкчије стари саборски одбор, а друкчије овај саборски одбор. Ми ћемо завршне цифре, а и иначе што се односи на ову ствар донети опширније у једном од идућих бројева „Заставе“. Толико напомињемо, да поред свију повећаних издатака на културне цели има сувишка и да је овај саборски одбор прорачунао сувишак од манастира са 108·000 круна.

Саборски одбор изабрао је у својој седници од 16. децембра о. г.:

1. за фишкала у Тројединици: др. Ђуру Красојевића;

2. за фишкала у Угарској: др. Бранка Илијћа;

3. за првог бележника: Борислава Брадваровића, подбележника вароши Вршца.

4 за протоколисту: Владимира Поповића, фондовског чиновника;

5. за отправника: Милана Теодоровића из Панчева;

6. за статистичара: Мату Косовца;

7. за ревизора: Чеду Милутиновића, књиговођу из Руме;

8. за књиговодске помоћнике: а) Вељка Радовића, фондовског чиновника, б.) Александра Николића, фондовског чиновника, в) Ђуру Ракића, фондовског чиновника, ову тројицу са плаћом од 1800 К, и г.) Славка Видаковића, фондовског чиновника, са плаћом од 1200 К;

9. за вежбенике: а.) Борислава Матејића из Кикинде, са плаћом од 1200 К, б.) Петра Костића из Новог Сада, са плаћом од 1000 К,

10. за привремене вежбенике са плаћом од 1000 К изабрани су: а.) Војин Поповић, фондовски чиновник, б.) Ђорђе Брановачки, фондовски чиновник и в.) Илија Чаржић, књиговођа из Ирига.

Надзорничко место није овом приликом попуњено, него је остављено за прву идућу седницу, за то, што је ово место врло важно, те је потребно да се набаве боље информације.

За другог бележника, које је место сабором укинуто, пошто се испоставило да је *ово место врло потребно*, расписаће се стечај привремено до идућег сабора. А док се ово место не попуни, остаје садашњи П. бележник. — Установљено је још једно чиновничко место код пероводног чиновништва: тајнички пристав, на које ће се место расписати стечај и попуниће се привремено до сабора.

У овом заседању прочитана је и молба др. Полита, којом тражи као досадањи фишкал народних фондова мировину. Како овде треба испитати, да ли је др. Полит потпадао под стални чиновнички статус, уступљена је та ствар дру Жарку Миладиновићу на рефераду.

Саборски одбор није могао да посвршава нагомилане послове у овом заседању. Он је радио и прошле недеље по подне и онда у понедељак. Решио је, да се јануара месеца држи ванредна седница.

О свима иоле важнијим предметима, који су решени, донећемо још извештај.

Путовање грофа Ламсдорфа.

Из Софије јављају ово: »Гроф Ламсдорф разговарао се јуче са кнезом два сата. После ручка код Данева гроф Ламсдорф провезао се с кнезом кроз варош, посетио је собрање где је четврт часа слушао дебату. За време одмора гроф је на позив Цанкова ушао у трпезарију где је Цанков у присуству посланика наздравио цару. Ламсдорф је напио у срећу Бугарске. После се гроф одвезао са Даневом у палату где су дуго конферисали са кнезом.

Приликом бакљаде на говор учитеља Наумова, у коме је рекао, да руски министар саопшти цару »како дело ослобођења отпочето пре 25 год. још није свршено, одговорио је гроф Ламсдорф; »Благодарим искрено«... даље ни речи. Присутна маса била је јако разочарана. Сарафовисте нису учествовали у бакљади.«

У повратку своме из Софије за Беч приспео је гроф Ламсдорф 15. о. м. у 10 часова брзим возом у Ниш.

Поред Београда пропутовао је гроф Ламсдорф јутрос у 5 часова. Краљев салон био је отворен и осветљен. Гроф Ламсдорф изашао је из купеа и на перону разговарао се са г. Муравјевим секретаром руског посланства. После ¼ сата је у пратњи својој продужио пут за Беч.

О утисцима, које је руски канцелар добио у Србији, пише »Штампа« ово: Грофа Ламсдорфа изненадио је дочек у Србији својом достојанственошћу. Нарочито му се допало то, што му нико није досађивао никаквим меморандумом ни молбеницама (?). Сви су Срби учинили на њега утисак искрених и отворених људи, и он носи из Србије најлепше утиске.

Један софиски новинар разговарао се са секретарем грофа Ламсдорфа, г. Александром Савинским, о циљу овога пута. Савински је рекао: да ће се резултат овога пута руског канцелара моћи тачно оценити тек пошто се гроф Ламсдорф буде вратио у Петроград.

Манастирска имања у Србији

И са манастирским имањима у Србији рукује се одавна како не треба. И тамо дођоше неки богати манастири до пропасти. А и тамо већ више нико неће мирно то да гледа. „Слога“, полузванични лист владе, има о томе чланак: „Манастирска имања“, у ком се вели ово:

„Од предака наших остали су нам величанствени споменици некадашње српске славе и величине — наши манастири. Студеница и Жича, задужбина славних Немањића, Раваница, задужбина цара Лазара, Манасија и многе друге богомоље остале су нам до данашњих дана, да казују о великој побожности наших старих, о висини, до које се култура пре толиких векова у старој српској држави подигла. Ти манастири су дивни споменици српског неимарства.

Но наши манастири имају свога великога значаја и са гледишта народне привреде. Они располажу огромним имањем, које треба да је од користи нашој цркви и српском народу. На жалост, није тако. Има манастира, у којима старешине савесно рукују са општом имаовином и њу унапређују, но у већини случајева је са свим обратно. Невешто, и врло често баш и несавесно руковање манастирским имањима, довело је многи лепи и богати манастир наш на руб пропасти. Жалост је чути, како се у понеком манастиру тако лакомислено и несавесно управљало имањем: гора се и без икакве стварне манастирске потребе таманила, имање се задуживало, а покретан се иметак развлачио,

---

палили и српској посади наносили грдну штету. Ова им је одговорила, те су тако убојни редови са обе стране бивали све ређи.

У томе српском оделењу било је и добровољаца, а међу овима било је и »наше ђаче,« млађани јунак Миле (Милош). Његово нежно и бело лице било је сасвим опаљено, те је изгледао као димњичар, одело му је такођер било упрљано и поцепано. Био је још мршавији, а поглед му је био некако подивљао, па је изгледао страшно. Каже се да је око огледало човечије душе, да се кроз њега види оно, што се дешава у човековим недрима. По томе се и у недрима овога млађанога јунака морало догађати што страшно. Све се ово бар у неколико може разумети, кад се узме, да је то ваљало погледати смрти у очи...

Непријатељ је све већма стезао ово мало оделење на горњој главици, па га је све више бивало, ама као да је из земље ницао. Српски метци су гађали, па су се непријатељски редови испочетка проређивали, али су се после двојином и тројином попуњавали. Док су се ти редови тако попуњавали, дотле су се редови оне мале четице све већма проређивали. На послетку је остало само неколико друга а међу њима и »наше ђаче.« И сад је било све изгубљено, па су се неки другови повлачили како су могли и знали, тек су ишли за тим да сваки спасе своју главу и заложи је тамо где буде потребно у великој борби.

Међу тим »наше ђаче,« млађани онај јунак као да није посматрао опасност, која му се приближавала. Неколико турских војника су се били примакли главици и могла им се сагледати свака црта, могло се опазити како им се груди страшно крећу. Рекао би човек, да су се чули и откуцаји њихових срдаца... Миле је палио и обарао једног по једног, али је на послетку и пушка сустала, као што је био сустао и он, те је непријатељ добио маха и читава једна гомила је кидисала на њега. Он се био раскорачио и дочекао првога, неку снажну људину, који је полетео са сабљом у руци, да сруби ову млађану главу.

И »наше ђаче« опали свој последњи метак, те се она људина тешко срозала на земљу, да се више никад не подигне... Но у томе су звижнули метци из непријатељских пушака. Подигли су се силни колути дима, те су покрили тело »нашега ђачета« које се било прострло по земљи а у читавој локви крви...

С друге стране су у онај мах потекли Срби својима у помоћ, те је овај нападај на тој тачци одбијен... Разишао се дим, сталожила се цика и пуцњава, чуло се још тешко запомагање рањеничко, чули су се тешки уздаси умирућих јунака, који су се с душом борили... Другови су купили мртве и рањене другове, па су тако наишли и на »наше ђаче.« Лежао је овај млађани јунак у крви, а што но веле био је прорешетан, но ипак је још дисао. Један друг га је заложио вином те му је та света причест дала још мало живота. Отворио је очи али на брзо их је затворио за навек. Пре тога још великим напором рече:

— Брату брат! У.

да је многи манастир остао без имања, док су други опет презадужени. Има манастира, у којима се братство већ нема од чега издржавати — а све због рђаве управе, која није онако водила бриге о манастирском имању, како јој је то дужност налагала.

Све те појаве побудиле су и црквене и државне власти да потраже пута и начина да се даље расипање манастирске имаовине пресече. Како смо извештени и црквене и државне власти слажу се потпуно у мишљењу, да ваља час пре предузети мере да се манастирска имања очувају и да се приходи од њих употребљују корисно и на опште добро.

Што су толики наши манастири дошли до тако жалосног стања, поред сталних узрока допринела је много и та околност, што манастирским имањем рукују често људи који немају ни појма о привреди.

На надлежним местима и ради се на томе, да се млађима монасима даде и привредно васпитање, како би они поред својих јерејских дужности у цркви могли и са стручним разумевањем подизати и унапређивати манастирска имања Од тако образованих калуђера с правом се може надати, да ће они и хтети и умети поправити оно, што су до сад старији са своје неумешности или и лакомислености исштетили.

Но има још нешто, на шта ће извесно и надлежни кругови скренути своју пажњу. Бива да се манастирским рачунополагачима изашиљу комисије, које због недовољних и непотпуних прописа о томе, шта, како и на шта се све могу трошити приходи од манастирског имања, не могу сваки пут своје послове да брзо свршавају. А и кад се утврди, да се у неком манастиру није са манастирским имањем исправно руковало, за дотична лица, која имају одговорност да сносе, нису предвиђене казне, које би одговарале величини учињене грешке. За оне који манастирска имања лакомислено и грешно упропашћују. ваља да се пропишу, а ми се чврсто надамо да ће се и прописати, много оштрије казне. У том ће случају они, којима се повери да управљају манастирским имањима, извесно куд и камо пажљивији бити, те ће много лакше одолевати искушењу, да лакомислено упропашћују поверено им имање.

И тек, кад се све ове мере остваре, као што се ми надамо да ће се ускоро и остварити, наши ће манастири пропевати, имања манастирска ће моћи бити угледна имања околном народу, служиће на општу корист, а монаси ће бити свугде поштовани као потпуно корисни чланови друштва и учитељи народни.

Политички преглед.

Језичко поравнање у Аустрији. Извршни одбор чешких посланика на државном и покрајинском сабору известио је аустријску владу, да ће изаслати из своје средине шест чланова, који ће преговарати о језичком поравнању са немачким заступницима. Занимљиво је да је посланик Херолд држао у Вајнбергу говор и између осталог рекао, да није пророк, али држи да ће се заступници чешки и немачки састати и опет разићи. Даље је рекао да Чеси морају на том радити да дођу опет до политичког утицаја.

Реформе у Маћедонији у Ст. Србији. Београдски листови доносе да је министарство правде известило велики везеријат да ради примене мера наређених за јевропске вилајете, треба повећати буџет министарства правде са 7,000.000 гроша. Главни инспектор Хусеин Хилми паша сад се бави финансијама вилајетским. Дефтердар и инспектор финансиски сваког вилајета послаће му подробан буџет. У Солуну се конституисала комисија за реорганизацију жандармерије и полиције под председништвом Хајредин беја, команданта вилајетске жандармерије Чланови су те комисије Ибрахим беј и Костаки ефендија чланови административног савета, и Мазар беј директор полиције. У главним местима санџака образоване су поткомисије. Нови пукови жандармерије биће образовани одмах, чим комисија, која заседава на Порти, буде готова о потребној униформи. Што се тиче грађанских судова, судије ће бити постављене на четири године. Главна комисија одобрила је предлоге о томе као и о потребним кредитима да се поставе директори јавних грађевина и да подигну нове школе. Главни инспектор Хилми паша предлаже да се реформише основна школа у Солуну, у којој ће сви учитељи у унутрашњости бити на курсу од три месеца. По наредби Хусин Хилми паше, Галиб беј и Паскал ефендија, судски инспектори битољског вилајета, отпутовали су за Скопље. По једној иради султановој, у Скопљу ће се подићи нова зграда за затворенике.

Рат са Венецуелом. Између удружених америчких држава, Венецуеле и савезника, који блокирају венецуеланска пристаништа теку живи преговори. Вели се да сдружене државе раде само на томе, да доведу до преговора између наведених странака а да се председник Русвел неће примити за примирителног судију. — Председник Венецуеле Кастро позвао је усташе да се споје са владиним трупама против заједничког непријатеља. Вође усташке још нису на ово ништа одговориле. — Из Лондона јављају да подпредседник Венецуеле спрема државни удар и пад председника Кастра.

Јапан — велика сила Из Лондона јављају, како су велике силе пристале да и Јапан постане великом силом. Ствар ова да је већ свршена и Јапан ће ускоро у свима европским државама поставити своје велико посланство. Некоји листови примећују само, да ће Јапан постати сад осмом стварном великом силом, јер су Турска и Шпанија то само још по имену.

Дописи

Вршац, 10. децембра. (Избор епархијских заступника) У понедељак 9. децембра о. г. обављев је овде избор епархијских заступника. Пре подне у 10 часова бирали су свештеници, учитељи и световњаци вршачког протопрезвитерата, а после подне у 2 сата вршачка црквена скупштина. Световњаци вршачког протопрезвитерата одржаше најпре конференцију. При утно је било 47 изборника од 50. Ту је посланик уљманског среза. Мита Клицин, у подужем говору известио изборнике о раду мајског сабора. Говор је саслушан са највећом пажњом, а често је прекидан бурним усклицима »живео!« — »Живели радикали!«

Угисак је био силан, те кад је посланик Клицин свршио свој извештај, захорили се бурни усклици одобравања и задовољства Једногласно је закључено, да се радикалној већини на мајском сабору изрече захвалност и неограничено поверење. Изборна се скупштина конституисала и изабрала себи за председника уследног Србина и родољуба, г. Јована Црњашког из Иланце, а за перовођу г. Предића умировљена учитеља из Самоша. На конференцији је закључено, да се за епархијске заступнике бирају радикали, те да се и на тај начин искаже поверење радикалној странци.

На конференцији утврђена листа кандидата примљена је једногласно и са највећим одушевљењем. Изборна је скупштина овластила свог председника, г. Црњашког, да председника радикалне странке, г. дра Ђуру Красојевића, извести о поверењу скупштине према радикалној већини на сабору.

Свештеници су изабрали 4 радикала и једног либерала, који је уједно и владиновац и клерикалац. Учитељи су изабрали Николу Брашована, алмажана. И црквена скупштина вршачка бирала је једногласно. Изабрани су кандидати радикалне странке.

Како у панчевачком, тако и у белоцрквавском протопрезвитерату изабрати су једногласно радикали, те је тако и опет народ доказао, да непомично стоји уз радикалну станку.

У вршачкој епархијској скупштини имаће радикална странка 55 гласова, но и неки од осталих, који се нису изјавили као радикали, неки ће гласати са радикалима. И једва да ће бити опозиције.

Кремен.

Ћуталица.

Господине уредниче!

Послали сте ме у Србију, да шаљем извештаје »Застави« о грофу Ламсдорфу. »Благодарују«.

Шта да Вам јавим о њему?! Поздрављали су га кратким и дугачким говорима. Поздрављали су га француски, руски, па чак и српски. Он на све то само једно, те једно: — »Благодарују«.

За дипломате кажу, да говоре само зато, да сакрију мисли. И највештији међу њима, уму да говоре лепо и паметно и занимљиво по неколико сати, па да не кажу ништа. А овај овде уме да не каже ништа и кад ћути.

У нишком двору морао је при ручку здравити краљу и краљици. Кад је устао, многи су мислили, да ће се чашом у руци поклонити краљу и краљици и опет рећи само толико: Благодарују! Но ту су се већ преварили. На опште изненађење устаде и рече: »Узимам слободу, да пијем у здравље Њиховим Величанствима краљу и краљици од Србије«.

— Ја не знам, да ли Вам се догодило кад год, да нисте имали доста новаца, а да сте морали брзојавити. Мени јесте. Писао сам ту депешу двадесет пути и увек брисао по неку реч, за коју сам мислио, да може изостати. И та је моја депеша напослетку изгледала скоро тако кратка, као нишка здравица грофа Ламсдорфа.

Овака дипломација превазилази снагу једног обичног новинарског извештача као што сам ја. С тога сам покушао да се разговарам са разним људима о грофу Ламсдорфу и чујем њихово мишлење.

Један српски политичар ми рече: — Много, врло много смо научили од грофа Ламсдорфа.

— А шта сте за Бога научили, кад није ништа говорио?!

— Научили смо, каже он, оно што је најтеже: — научили смо — ћутати.

— А шта мислите о оном: »Благодарују«? питао сам другога.

— Е мој брате, бар да је на чисто »благодарују«, па ни по јада. Него и то »благодарују« каже тако, да никад не знаш: јел »благодарују хоћу« или је: »благодарују нећу!«

— Како вам изгледа ова мутава ситуација? питао сам трећега.

— Врло добро! каже он. Ако је по његовом говору, онда се спремају необично крупни догађаји.

— Ама какви крупни догађаји? Та он је једва проговорио реч две.

— Баш за то пријатељу! Ко се год спрема да уради нешто крупно, тај врло мало говори.

Кад сам се распитивао код четвртог, што гроф Ламсдорф није с министар председником говорио ни речи о политици, он ми рече: — Варате се, говорио је он, само га нису разумели.

— Како?

— Его како! Био је говор о лову и јаребицама, а гроф Ламсдорф одједном рече: Овде има канда и врло много зечева! — На служби екселенцијо! потврдили су са десет страна а господа нису ни сањала, да је гроф разговарао о политици

Напослетку сам говорио са једним простим војником, који је пред вратима грофа Ламсдорфа чувао стражу. Кад сам чуо, где се са тим фали, рекох му: — Чудан човек тај Рус!

— Зашто?!

— Па ето непрестано ћути.

— И зар се ви томе чудите! А ја се вивите господине томе ни мало не чудим. Навикли смо се ми, да Русија ћути већ 24 године. И чудо би било да — проговори.

Изволте сад г. уредниче из свега извући што Вам треба, ја са своје стране не велим ништа, као — гроф Ламсдорф. +.

Вести из места и са стране.

Одликовање Ламсдорфа. Кзко руски министар спољних послова гроф Ламсдорф већ има највећи орден Србије белог орла I. реда, то му је краљ Александар поклонио своју слику, заокврену див-

ним смарагдима. Вештачка ова израда свршена је у нишкој творници.

Избор у Шајкашаој. У Тителу је јуче обављен избор шајкашког посланика на државном сабору. Изабран је Стева Јовановић против Мила Милосављевића.

Народни збор у корист засебне царинске тарифе. У Мухачу је одржан велики народни збор у корист засебне царинске тарифе а под председништвом Алберта Гергеља. Говорили су на њему и чланови Кошутове странке Бела Комјати и Еден Барта. Збор је закључио да управи на сабор преставку, у којој тражи да се Угарска економски одели од Аустрије.

Нова српска земљорадничка задруга. Основана је српска земљорадничка задруга у Рогуљама (удружење са неограниченом одговорношћу). Председник Јефто Југовић, заменик председника Алекса Ђустебек; пословођа Марко Југовић. Остали чланови управе: Игњатија Кордић, Милован Вицковић и Тешо Вукелић.

Породица Хумберт. Из Шпаније је пренесена породица Хумберт у Француску. На граници Шпаније и Француске полиција француска је захвалила шпанској полицији, што је припомогла, да се ова швиндлерска породица ухвати. У Тондају у Француској беше се искупила одма множина народа да види породицу Хумберт. Воз је стао на три стотине метара испред станице, и под окриљем полиције Хумбертова је породица прешла у француски воз, који ће је однети за Париз, где врло нестрпељиво очекују ток ове пикантне парнице.

Издеветан посланик. У Моравском Острау говорио је на збору посланик аустријског сабора Август Сенах о економској кризи. Социјалне демократе хтеле су Сенаха да спрече да говори, те су надали вику чим је отпочео свој говор. Галама је така настала да је изасланик владе нашао за добро да збор распусти. И даље су се учесници почели разилазити, неки социјалиста Протки приступио је Сенаху почео га грдити и најпосле га је ћушио. Сенах му је љубав вратио. На то је настала туча између Сенахових приврженика и противника. Сенаха су срушили, изгазили и свог поцепали. Полицији је једва пошло за руком да успостави ред.

Зашто је историк Момзен добио Нобелову награду. Нобел, изуметник динамита оставио је огромно благо, да се из њега издају награде људима, који се покажу заслужни за човечанство својим радом. Ове године досуђена је познатом немачком научењаку и историку Тодору Момзену, и то је изазвало смех на све стране. Између многих покуда, које су се чуле, вреди изнети и руски суд о Момзену и његовој награди. — Г. Кирјаков, пишу руске новине, пише о томе овако: Нобелова награда за службу, учињену човечанству, дата је историку Момзену. Историк је пљескао и хвалио пруски поступак, кад је оно нападнута слаба и не наоружана Данска. Ваља да је за то заслужио Нобелову награду? Историк Момзен пљескао је и веселио се кад је 20.000 војника лежало мртвих и рањених на бојишту код Краљева Градца. Веселило је душу чувеног научењака, кад Немачка разби Аустрију. Ваљада је за то заслужио Нобелову награду? Историк Момзен скакао је од радости кад оно германски пукови поплавише и опустошише несретну Француску 1870. и 71. Па не само то, већ је он својим пламеним чланцима распаљивао међународну мржњу. Њему је мало било германске жеђи, те је покушао да пробуди и жеђ талијанску. Па и то не бејаше доста! Кад је Француска бачена у пропаст и Париз опседнут Момзен је жудио да метне ногу под грло обореном непријатељу, хтео је да се забавља и весели његовим самртним роцем, те је живо тражио да се бомбарда Париз. И зар за то досудити Момзену венац славе, којим је окићена глава Динанова, човека који је створио „Црвени Крст“? Овоме још треба додати мржњу Момзенову према Словенству, изречену у његову писму због чешко-немачке борбе у Чешкој. Тад је и Момзен изјавио да Чесима треба разбити њихове тврде главе. Ваља да је и за то заслужио Нобелову награду?

Експлозија барута. Листови доносе из Котора ову вест: У недељу у вече око 10 сати, била се одавде кренула за Цетиње кола, натоварена са 15 центти пушчаног праха. Изасланици Црне Горе, који су купили овај пушчани прах, хтели су преко Котора да га однесу на Цетиње. Прах је био натоварен у џакове, а ови су опет били у бурадма. Када су кола са прахом била једно три километра удаљена од општине Скаглиари, експлодирао је барут. И ако је била велика бура, то су у Котору ипак јасно чули ужасну праску. Још се не зна шта је прави узрок експлозији. Но вероватно је, да или је један од људи на коли пушио, или да су лампом произвели експлозију.

Путник око света. Новица Петровић, путник око света, путује преко Европе, Америке и Азије. У путу проћи ће преко Пеште, Беча, Швајцарске, Француске; преко Хавра у Њујорк, затим преко северне Америке у С. Франциско. Одатле преко Тихог Океана у Порт Артур, преко кинеске Манџурије, Сибира у европску Русију, преко Румуније и Бугарске у Србију. Новица је лепо развијен младић. По занимању је суплент (предавач). Стар је 29 година, родом из Београда у Србији. Свој пут мисли довршити за 5—6 година.

Устанак у Мароку. Из Тангера јављају, да усташи узимају све већег маха. Код Таца потукли су војску мароканског султана и отели све топове и прах. Становништво је скоро цело против султана. Војска султанова се деморалисала. Султан ће прогласити опсадно стање. Стање је врло опасно, но Европејци су у сигурности. Друга вест јавља, да се добар део султанове војске одметнуо и прешао на страну усташа.

Брзојави „Застави.“

Стигли 17. децембра.

Будимпешта. Угарски коресподенц биро опуномоћен је да изјави, како није истина, да је угарска влада при преговорима у последњем часу поново тражила оно, од чега је већ била одустала или да је нове тешкоће чинила. Министар-председник Сел остао је на оном становишту до краја, које је заузео био на почетку.

Беч. Јуче по подне прекинули су аустријски и угарски министри конференције јер су увидели да нема изгледа, да ће се споразумети. После конференције био је Сел код краља у аудијенцији и реферисао је о положају. Кербер ће ићи данас у аудијенцију и онда ће владар донети одлуку У бечким политичким круговима раширена је вест, да је министар-председник Сел поднео оставку, јер је увидио да не може склопити поравнање. На сваки начин поднеће оставку и Кербер.

Београд. Овде је пронет глас, да је гроф Ламсдорф донео краљу Александру ручно писмо цара Николе. У том писму изражава се цар врло ласкаво и о краљу и о краљици. Уверава краља, да су руски научари утврдили, да у Мађедонији постоје Срби и да ће Русија водити рачуна о томе и да ће Србија бити задовољна са решењем мађедонског питања. У ствари престолонаследника предлаже цар краљу Александру да реши то питање. Ламсдорф је предложио у свези с тим писмом три кандидата: једног Карађорђевића, црногорског кнежевића Мирка или макар потомка кнежевића Мирка, који је у изгледу. Међутим полузванично побијају чак и то, да је Ламсдорф донео икакво царево писмо.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком 1903. год. ступа „Застава“ у 38 годину.

Наша „Застава“ у последње време коракнула је напред, кад је почела излазити на 6 страна, а надамо се, да је њезин политички уплив почео то све јаче да се шири, не само у нашем народу но и ван народа нашег, нарочито у Словенству.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке. На сваки начин имаћемо пред очима народне интересе.

Молимо пријатеље „Заставине“, да се својски заузму за ширење нашег листа. „Застава“ излази по старој претплатној цени, али сад већ редовно на 6 страна и доноси у додатку приповетку или роман у продужењу, осим у бројевима од петка. Сви нови претплатници чим пошљу претплату за I. четврт 1903. добијају до нове године „Заставу“ бесплатно.

Ми смо показали, да све повећане приходе, употребљујемо само на развитак „Заставин“, а то ћемо чинити и даље.

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ **народне бројеве од петка.** Ти бројеви се удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње, а на три месеца 1 крупа.**

Иначе је цена „Застави“ 28 круна годишње, 14 круна на по године, 7 круна на четврт године, а 2 круне и 40 потура на један месец.

Претплата се шаље најлакше поштанском упутницом.

У Новом Саду, 12. децембра 1902.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. М. у К. — Нисмо још ухватили рачуна.

Г. В. П. у К. — Др. Љ. П. је сам тако — хтео. Зашто, то нећемо сад да испитујемо. Држимо да ће се показати. Не само да је морао знати, него му је и казано, шта ће неминовно наступити, ако онако поступи.

Трговина.

НОВИ САД, 17. децембра 1902. г. Пшеница пратаквоће нова 7 фор. 70—— н. Пшеница средња 7 ф. 40—50 н. Пшеница лакша роба 7 ф. 10—30 н. Пшеница 6 ф. 50—80 н. Јечам 5 ф. 80—6 н. Зоб 6 ф. 10—20 н. Кукуруз у зрну стари 6 ф. 30—40 н. у зрну нови 5 ф. 10—40 у клипу — ф. ——— н.

Маст 64 фор. Сланина сува 64 фор. дебела пушена 64 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	40—42 нов.	живе
„ средњи . .	38—39 нов.	мере
„ лаки . . .	36—37 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	36—38 нов.	по клгр.
Јагњци	———	по пару фор.
Овци .	8—16	по пару фор.

*

БУДИМПЕШТА, 28. децембра п. р. (Извештај Р. О. Раичића са Будимпештанског центр. трга за жив. намирнице.)

Воће: Јабука, довоз је доста мали, тражења слаба. Продаје се крупна кисела 15—22, мешана 11, стона прима 20—60, ужичка и колачарка 22—30, турска пробрана 35—40 круна 100 кг.

Крушка, тражња никаква, довоза нема. Цена: какичка 8—10, зимкуља 8—9 круна 100 кг.

Ораси: Посао лабав, тражње нема. Српски 32 до 38 турски 35—38 круна 100 кр.

Живина. Довоз нешто мањи. Српска: Кокошке младе 1·60—1·90, кокошке старе 1·80—2·20, пловке 1·80—2·20, гуске 3.50—460, ћурке 4—6 круна. Домаћа: кокошке младе 1·85—2·30, кокошке старе 2·10 до 2·70, пловке 2·40—3·—, гуске 4—5, ћурке 6—10 круна.

Јаја. Довоз умерен, тражња слаба. Српска 89 до 100, домаћа 96—106 оригиналан сандук (1440 комада).

Атреса за телеграме: **Raičić, Budapest,** Атреса за пошиљке робе: R. O. Raičić, Budapest. Centralmarkthalle.

*

Званичне белешке будимпештанске берзе.

16. (29.) децембра.

Поред боље понуде и слабе прође цена је пала. Продато је на 15.000 метарских центи.

Пшеница банатска, нова, каквоћа по хектолитру од 76 до 82 цене од 50 килограма од 7 кр. 70 пот. до 8 кр. 15 п. потиска нова, каквоћа по хектолитру од 78 до 82 цена од 50 килограма од 8 кр. 10 пот. до 8 кр. 40 п.; пештанска, нова, каквоћа по хект. од 79 до 80 цена од 50 килограма од 7 кр. 75 пот. до 8 кр. 25 п.; бачка, какв. по хкл. од 76 до 78, цена од 50 кр. од 7 кр. 80 п. до 8 кр. 20 п. Све на три месеца.

Раж, нова цена од 50 кгр. од 6 кр. 45 п. до 6 кр. 75 п.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 50 п. до 5 кр. 85 п.

Зоб, цена од 50 кгр. од 6 кр. 70 пот. до 6 кр. 85 п.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од — кр. — п. до — кр. — п.

Репица, цена од 50 кгр. од 10 кр. — пот. до 10 кр. 50 пот.

Проја, од 5 кр. 75 п. до 6 кр. — п.

Маст, 50 кгр. 69 кр. 50 п. до 70 кр. — п.

Сланина, 50 кгр. 58 кр. — п. до 58 к. 50 п.; сушена 59 кр. — пот. до 59 кр. 50 п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од 11 кр. 50 п. до 19 кр. 75 п.; славонски пекмез 50 кгр. 17 кр. 50 п. до 18 кр. — п. српски пекмез 15 кр. 50 п. до 16 кр. — п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

Дукати	11 кр. 29 п
Наполеондори (20 франака)	19 кр. 06 п.
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	120 кр. — п.
Угарска крунска рента	98 кр. — п.
Аустријска златна рента	120 кр. 70 п.
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	117 кр. 10 п
10 фунти стер. (мењачки курс у Лондону)	239 кр. 30 п.

Терминска продаја (шлусови).

Жито за април 1903.	7·68 7·69
Раж за април 1903.	6·68—6·69
Зоб за април 1903.	6·21—6·22
Кукуруз за мај 1903.	5·76 5·77

СРЕЋА ИВАНА ЗАБОРАВЉЕНОГА.

Прича Немирковића-Данченка. (1)

III.

О слободо! Са хиљаду језика говорила му, са хиљаду боја и звукова поздрављала је бегунце свугде. Већ од две недеље новиди ништа друго над својом главом до плаветнила неба, од кога се тако лепо одбија црвенкасто ткиво пупољастих гранчица. Изгледа као да у свету никад није ни било мрачних зидина и зарђаних гвоздених ограда. Само још у сну чује бегунац кад и кад звекет ланаца и шкрипу брава; и тада га разбуди самртни страх, да види над собом ноћно звездано небо и гипке врхове, и тако лежи сатима непомично, слушајући једнолики, свечани шапат шумски. О слободо!

Незна, колико је миља удаљен од великог друма, по коме су гонили са читавим чопором апсеника. Испрва је сусретао насеобине, из даљине је видео дим из оџака и одмах ударио великом странпутицом. Само се ноћу прикрадао у близину људи и мотрио као дивља звер, како би се, а да не пробуди псе, могао увући у кућне вајате и узети хлеба. Једном га је глад отерала у једну колебу, у чијем је прозору светлуцао жижак. Једна старица, која је седела поред огњишта, била је премрла од страха и почела дрхтати целим телом. Па је ли чудо? Ко није познавао жути знак на леђи? Покушао је, да благо говори. „Не бој се мајчице, имаш ли хлеба?“ Али старици беше језик одузет. Нашао је сам корицу хлеба и попио је један гутљај воде.

Видео је нагу сиротињу свугде око себе и запитао је: „Имаш ли још хлеба?“ И тада тек кресну у старици угарак живота. „Иди!“ промуцала је „сутра ћу ти набавити више.“ — „Што да ти узмем последњи залогај,“ рекао је, оставио је кору на астал и отишао је. Касније се сукобио у шуми са једним ловцем.

Можда би и прошао поред њега, можда би му чак и Бога назвао, али онај је наперио пушку на њега. Тада се Ивану смрачило пред очима, бацио се на странца и срушио га. Овај је убрзо престао дисати; ко зна, колико је лежао у жбуну, док га вуци нису појели. Бог нека му је милостив! Сам је био крив за своју смрт. А бегунац се сретно опростио свог робијашког одела и заоденут је кратким овчијим капутом има и пушку, да се брани од зверова. И кад би коса нешто дужа била, не би требао да се уклања људима с пута.

О слободо! Савест ћути, не креће се ни једна успомена на често проливену крв.

И кад би на то и помислио, тако га се мало тицало, као што би се тицало какове звери. Та људи су увек били најгори непријатељи старог вагабунда. Одрастао је као оно мршаво гоњено младо псето, кога свако ногом грува. Мало је добијао да једе ал много батина, а кад је од гладни почео да краде, било је батина још више. У затвору говорио му је свештеник о тешким патњама Христовима, о кајању и поправљању. Мрачно је то слушао и повлачио се иза гвоздене ограде. „Христос је према грешнима милостив,“ помишљао је, „но ко је према мени икад милостив био?“ И после прве проливене крви, као да му је душу покрила нека тврда кора. Постао је животињом, побегао је из затвора и није имао више куће ни кућишта. Од то доба спустиле се мргодне веђе дубоко над мрачне очи, а испунио га је срдит бес према целом свету. И само још тежи за једним: за пољем и шумом, за слободом, за самоћом, где у својој близини неће осетити човека.

Ишао је напред посред мрких, чворновитих дебла. По ћилиму јелових бодљика, преко који му клизи нога, гамижу ћошкасти листићи и прве оштре иглице. Веверица се већ усудила да из топла гнезда изиђе на сунчану светлост и чило и несташно скакуће с гране на грану, као да изазива старог вагабунда. А небо набрзо шаље своју благу, пролетну кишицу, или тутњи са брзим громовима или шири мирно плаветнило, као да хоће на своји груди да огреје земљу. Иван се провлачи кроз мрачне провале са који се са свију страна сливају потоци са јасним жубором, и где у вечитом хладу лежи још снег био и недодирнут и што даље иде тим се јасније и веселије пенуше и ваљају пролетњи вали: О слободо!

А кад се бегунац умори, од свугде га мами окриље. Куд год иде и где стане, пружи се по мирисном ћилиму, прекршта руке под главу и гледа горе у висину, док му се очи не склопе. Ноге рањене од тешких гвоздених беочуга већ су почеле да се залечују и кад би га когод сусрео, не би ни помислио, каквог му је сапутника послао благи Бог. Али има ли људи у овој прастарој шуми? Ни на једном стаблу нема трага сикирина, ни једно дебло није пало од човечије руке.

Ону црну, срушену јелу спржио је гром, оно у пола трулo дрво, чији се врхови сакрили у лишћу својих суседа, пало је од старости. Но у ову усамљеност није ушла човечија нога, овде је права слобода.

Само се кад и кад сусрета са зверовима. Једном му је медвед дошао на нишан, по поклонио му је живот. „Шта бих имао сад од тебе?“ помишљао је „твоја ми бунда нетреба за лето, дођи у јесен опет.“ И тако је страшним гласом повикао на животињу, да је ова подавила реп и стругнула. Кад и кад је ноћу из далека чуо урлање вучије. Страшно и ужасно одјекивало је оно кроз ноћну тишину, а старом вагабунду било би тада неугодно око срца, није из страха, о не — али у његовој рођеној унутрашњости стењало је и јаукало нешто, што је било сродно овим гладним вуцима. Зар није и он важио као вук међу људима. На гломачи превијајући се, могао је са тима зверати у црвену ужарену материју, око које се колутале сребрне змијице. Пламен је пекао и тежио горе црном небу као да је хтео да се отргне, свеже угљевље пштало је и прскало, а своје плавичасте колуте дима слаго је у жар, буково дебло преко кога су варнице играле, љуљало се као у грчевима док на послетку није пало у пламен — а усамљеника све је више притискала мучна самосвест, да је и он непријатељ свију људи, и да га само ова пустош трпи, као и оне, чији је урлике срце његово цепао. „Ви бештије, да вас!“ мумлао је, шкрипутајући зуби а мрак, који је са свију страна продирао према гломачи, погледао је по сред мрких дебла у лице робијаша, које је претило и ослушкивао је његово нејасно гунђање. (Наставиће се.)

Књижевни прикази.

Српски музички лист. Година I. број 1. Власник и уредник Исидор Бајић. Српски музички лист изалази у Новоме Саду месечно једаред заједно са прилогом „Српска музичка библиотека.“ Цена је годишње: За Аустро-Угарску 8 круна, за Србију 12 динара. За Црну Гору 10 круна. Преплата се шаље на уредника.

Знаменити Срби XIX. века. Година II. свеска V., са сликама: Анта Богићевић, Стојан Кунић, Петар Бига, Светозар Милетић, Мићо Љубибратић, Трипко Џаковић. Свеска стаје 3 круне, претплату прима Српска Штампарија у Загребу.

Српска Краљевска Академија.

Прва књига задужбине архимандрита Нићифора Дучића.

ИЗ ЦРКВЕНЕ ИСТОРИЈЕ СРБА У ТУРСКОЈ у XVIII. и XIX. веку.

НАПИСАО

ИВАН ИВАНИЋ.

Награђено са 1000 динара из књижевног фонда покојног архимандрита Нићифора Дучића. Ова књига изишла је сад из штампе у Новом Саду, у издању друштва „Рада“. Садржина јој је: I. Шта је претходило црквеном покрету у Маћедонији? (Рад Грка и Бугара против Срба и српске цркве у прошлим вековима.) — II. Почеци црквеног покрета, Унија и протестанство у Маћедонији у XIX. веку. — III. Црквена борба у Маћедонији и у Старој Србији и Стварање бугарског Егзархата (1858—1872 г.) — IV. После стварања бугарског Егзархата (1872—1884 г.) — V. Школски и црквени покрет Срба у Турској (1884—1901 г.) — VI. Додатак (прилози за црквено и школску статистику, број домова по верској подели у косовском вилајету, у рашко-призренској, скопској, струмској и дојранској епархији у окрузима сереском, драмском и срезу јенице — вардарском и број старих и нових српских школа у Турској.)

Књига има 10 штампаних табака велике осмине и стаје 2 круне или 2 динара. Књижарима и препродавцима 25% рабат. Поручује се код дворске књижаре Мите Стајића у Београду и код

повереника друштва „Рада“

Косте Лере

у Новом Саду.

Још се може добити

„РАД“

календар за 1903. год.

ЦЕНА: 35 новч. = 70 потура.

Препродавци имају рабат

33 1/3 %

Поручбине треба упутити на потписанога.

Коста Лера

Нови Сад.

ШАЉЕМО СВАКОМ НА ЗАХТЕВАЊЕ О НАШЕМ ТРОШКУ

бадава

НАШ НАЈНОВИЈИ ИЛУСТРОВАНИ

ПОПИС КЊИГА

(каталог)

са 100 слика припознатих српских песника и књижевника.

У овом „Попису“ налази се богат избор:

преко 1800 разних дела.

Народних и вештачких песама, романа, приповедака и других забавних и поучних књига — на којима дајемо

50% рабата

у књигама.

Српска издавачка књижарница и штампарија

БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА

829 4—10 код „Св. САВЕ“

Нови Сад, децембра 1902.

Због селидбе предаје се

гвожђарска радња

у Земуну.

Иста врло лепо ради и на лепом је месту, конкуренције нема зато, јер свега две гвожђаре има.

Ближа извешћа даје администрација овог листа. 856 1—5

Америка.

Одлазак из Хавра сваке суботе. Путничке карте кроз **француску линију**. Добро и брзо одпремање. Изврсна опскрба, укључиво вино и ликер. Ближа извешћа бадава и плаћено шаље

Josef Fischer

741 7—7 Wien, IV. Alleegasse 69.

МАЈСКИ САБОР
(1902.)
НАПИСАО
ЈАША ТОМИЋ.

Књига је преко 10 штампаних табака (164 стране). Цена јој је 40 потура. Пре продавци имају 33%.

Поручбине се шаљу на адресу

Коста Лера
Нови Сад.

КУПУЈТЕ САМО
СРПСКЕ „ШКОЛСКЕ ЖИГИЦЕ“.
241 88 10

Браћа Рабштерн
НОВИ САД 95 88—
пециво шљивовице и комовице
ФАБРИКА ШЕСТОСТРУКЕ СИРЋЕТНЕ ЕСЕНЦИЈЕ.

У ВЕЛИКОЈ ТРГОВИНИ
С ПАМУКОМ
И СРПСКИМ ПЛАТНОМ
ЈОВАНА Т. ЧАВИЋА
У НОВОМ САДУ,
главна улица број 6. на пијаци
КОД „СРПСКЕ ПРЕЂЕ“

може се добити **памука** предена, **пруга, шотиша** обичног и свиленог, **вула** белог и разно бојадисаног, **пређе** не беле, лужене и беле, **конаца** за ћилимове и рибаре, **српског платна** у највећем избору, сади и уснована. — Памук је из првих енглеских фабрика.

Цене су врло умерене.

Послуга тачна. 834 2—

ПОСТОЈИ ОД 1865. ГОД.

ЈОВАН ШОМАН
КАМЕНОРЕЗАЦ
У НОВОМ САДУ
на крају дунавске улице бр. 8. преко од шеталишта.

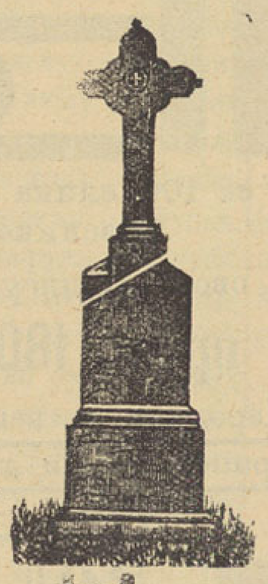

ЈЕДИНО ЗАСТУПСТВО
Беочинских фабрика цемента **„UNION“**
у Беочину.

Препоручујем своје велико стовариште **Роман и Портланд-Цемента** (каје) као и **цемент и мозајк-илоча** по најјефтинијим ценама.

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ
НАДГРОБНИХ СПОМЕНИКА.

Израђујем споменике од црвеног и сивог мрамора, сијенита, порфира, гранита, ламбрадора, као и од пешчаног камена у својој сопственој кући, те по томе их могу врло јефтино продавати.

Натписе у свима језицима
најтачније и најсолидније израђујем.

За праву позлату дајем гаранцију.

Сву каменорезачку радњу за цркве и друга зидања најтачније извршујем и по жељи достављам на њихово место опредељења. 202 58—100

СРПСКА ШТАМПАРИЈА
ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА
ГЛАВНА УЛИЦА БР. 22. **У НОВОМ САДУ** ГЛАВНА УЛИЦА БР. 22.

препоручују се за израду сваковрсних штампарских послова, као: **биланција, позива на забаве, улазница, јеловника, акција, разних комплицираних табела, посмртница, брошира** и т. д. Пошто је наша штампарија снабдевена великом количином слова, то се препоручује српским књижевницима за израду дела и разних часописа. Пошто смо сада штампарију знатно зановили **разноврсним новим материјалом,** то се надамо, да ћемо све поверене нам послове на опште задовољство израђивати.

Уједно се препоручујемо српским композиторима за израду разних **музикалија**, пошто смо се снабдели великом количином **нота.**

● Цене су умерене, а израда солидна брза и тачна. ●

У нади да ће нас српски родољуби почаствовати својим наруџбинама, остајемо

С поштовањем

Закупници штампарије дра Свет. Милетића.

ОСНОВАНА 1900.
Прва српска ципеларска задруга
[КАО ЗАДРУГА]
У НОВОМЕ САДУ

У пажњи нека је нашем српском свету

Прва српска ципеларска задруга у Новоме Саду.

Наша је задруга по трговачком закону потврђена и протоколисана под бројем **5442/1900.** III. **књига 170. страна.**

Удруженом снагом и капиталом у стању смо да издржимо **сваку конкуренцију** и задовољићемо сваку нашу поштовану муштерију, **како у цени, тако и у изради.**

Имамо на стоваришту у великом избору готове добре, сваковрсне јевтине робе у **мушким и женским ципелама, чизмама** и т. д, а **снабдели смо се у велико свима врстама кожа и осталог материјала, који спадају у ципеларску струку.** — Ми ћемо свима нашим поштованим муштеријама на захтев направити нарочите калупе, те ће вазда бити са стране довољна једна дописна карта, да се дотична наруџбина брзо и тачно изведе. — Наш дућан налази се **у ћурчијској улици број 11.** преко од **„Српске задруге за међусобно помагање и штедњу“**, а наша **радионица у кући бившој Недељковићевој бр. 3** на главној пијаци.

Препоручујемо се поново свој поштованој српској публици и бележимо се с поштовањем

ПРВА СРПСКА ЦИПЕЛАРСКА ЗАДРУГА
(КАО ЗАДРУГА)
У НОВОМЕ САДУ.

3— 833

---

750 1—2

Неопходно потребни
ДОМАЋИ И НАРОДНИ ЛЕК

Који пружа
СИГУРАН И БРЗ ЛЕК

Фелеров ПАТНИЦИМА И БОЛНИМА

ЕЛЗА-ФЛУИД

хиљаду пута опробан изврстан **биљни есенциални-флуид са знаком „Елзе“,** који чудновато дејствује и помаже код већине болести.

Фелеров „Elsa-Fluid“ као што доказују 12.546 признателних писама, опробан је лек против **главобоље, ухобоље,** болова нерва, дрхтавице, слабости, лечи **зубну** болест, рђав мирис уста и снажи вилице; сигурно лечи против назеба, пробадање, севање, реоме, бол ногу и руку, отлично је за очну воду, а особито добро је при кашљу и промуклости, грознице, код знојења, застареле стомакобоље, рђавог апетита, несвестице, колике, **притиска стомака** и грчева, **лупања срца,** катара и код многих других болетица. Благодарни пацијенти из свог искуства пишу, да

Фелеров „Elsa-Fluid“ сигурно и брзо лечи код болести, које нису означене у прописима за употребу. При тешким случајевима ваља узети лечнички савет како да се употреби Фелеров „Елза-Флуид“, јер искусни лечници, који су овај лек употребљавали најтоплије га препоручују.

Фелеров „Elsa-Fluid“ само онај, који на прикључно упутство има име **„Фелер“** а које стакло има заштитну марку „Елза“ и према томе не треба га променути са никаквим другим флујидом и треба изрично искати Фелеров Елза-флуид. Треба се чувати подражавања.

Фелеров „Elsa-Fluid“ са „Елза“ знаком је са златним и сребрним медаљама одликован на изложбама у Берлину, Лондону, Марсељу, Ници, Риму и Паризу.

Цене:

1 туце	12	флаша	или	6	дуплих	флаша	5 кр.	— п.
2 туцета	24	„	„	12	„	„	8 кр.	60 п.
3 „	36	„	„	18	„	„	12 кр.	40 п.
4 „	48	„	„	24	„	„	16 кр.	— п.
5 „	60	„	„	30	«	„	20 кр.	— п.

Мање од 12 флашица са поштом неразашиљу

Ко поново поручи, добија код **сваки 12 флаша** једну **приде.** Са плаћеном поштарином и без трошка кад се поручи са пошт. поузећем или кад се новац у напред пошље разашиље једном произвађач

Са Елза-флуидом препоручују се као најбоље средство за чишћење Фелерове Елза-пилуле рабербером једна роља (6 кутија) 4 кр.

EUGEN V. FELLER, Apotheker in STUBICA, Kirchengasse Nr. 133 (Kroatien)
дворски лиферант Његовог цар.-краљ. Височанства принца Филипа Бурбонског.

Главно стовариште у Будимпешти: у апотеци Josef v. Török, király utcza 12.; Dr. Egger's „Reichs-Palatin-Apotheke, Váczu-körút 17, и код Béla Zoltán, Apotheke, Nagykorona utcza 23.

Безбројна признања и захвалница у оригиналу стоје свакоме на увиђај.

Дугоходишњи кашаљ и бронхијал-катар потпуно ме је излечио Ваш чудновати Елза-флуид, — пише 6. марта 1902.

Никола Фриц
поседник.
Киш-Ес (торонталска жуп.)

Једну жену, коју су полумртву кући донели подпуно је излечио Ваш чудновати Елза-флуид. Ваш Елза-флуид је најбоље средство за све болести — пише 8. марта 1902.

Бела Фаркаш
из Немачке Паланке.
(Бачка жупанија)

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Бранкаровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.